OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Esikunta

22.5.2024

Lakivaliokunnalle

K 2/2024 vp Hallituksen vuosikertomus 2023 - Oikeusministeriön lausunto lakivaliokunnan ehdotuksesta hyväksytyistä lausumista

Oikeusministeriö täydentää hallituksen vuosikertomuksessa 2023 esitettyä seuraavasti:

Sakon muuntorangaistusmenettelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen
HE 291/2014 vp – EV 363/2014 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus viipymättä selvittää mahdollisuudet keventää ja yksinkertaistaa sakon muuntorangaistusmenettelyä ja sitä edeltäviä vaiheita ja valmistelee tarvittavat ehdotukset annettavaksi samanaikaisesti eduskunnalle sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain voimaanpanoa koskevan lakiehdotuksen kanssa.

Oikeusministeriössä on vuonna 2021 käynnistynyt sakon täytäntöönpanosta annetun lain uudistamistarpeiden arviointi. Hanke liittyy Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöönpanotietojärjestelmän uudistamiseen. Oikeusministeriön hankkeeseen asettaman työryhmän raportti valmistui keväällä 2024. Esitysluonnos on lausuntokierroksella. Asiaa koskevan hallituksen esityksen antamisen aikataulu riippuu tietojärjestelmähankkeen etenemisestä.

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Eteläesplanadi 10 00130 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

Sakon muuntorangaistuksen määräämistä koskevan sääntelyn muuttaminen
HE 178/2018 vp – EV 245/2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet kehittää ja laajentaa muuntorangaistukseen tuomittujen sijoittamista ulkopuoliseen laitokseen päihdehuoltoon ja mahdollisuudet varmistaa tarvittavien päihde-, sosiaali- ja terveyspalvelujen jatkuvuus riittävän ajan laitossijoituksen ja muuntorangaistuksen suorittamisen jälkeen.

Sakko- ja lyhytaikaisvankien sijoitukset ovat siirtyneet normaaliksi toiminnaksi. Sakko- ja lyhytaikaisvankeja koskeva tutkimus on jatkunut suunnitelman mukaisesti. Sijoitusten lisäämistä vaikeuttaa se, että yleensä vain yli 14 vuorokauden muuntorangaistusta suorittavat, joiden sijoituksen edellytykset täyttyvät, voidaan sijoittaa ulkopuoliseen päihdehoitoon.

Ylivelkaantumisen ja siitä aiheutuvien ongelmien vähentäminen
HE 230/2018 vp – EV 284/2018 vp

> Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto arvioi pikaisesti ulosoton suojaosuusjärjestelmän ja yksityishenkilön velkajärjestelyssä velallisen maksukyvyn arvioinnissa huomioon otettavien velallisen välttämättömien elinkustannusten tason kehittämistarpeet ja valmistelee tarvittavat säädösmuutokset.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallituskaudella yksinkertaistetaan tulojen ulosmittausta ja selvitetään varojen kohdentamista ja muutostarpeita ulosotossa. Ulosottosääntelyn kehittäminen -hankkeessa tavoitteena on uudistaa tulojen ulosmittausta koskevat ulosottokaaren säännökset siten, että ulosmittauksen laskentasäännöt olisivat nykyistä yksinkertaisemmat ja ulosmittauksen määrä olisi kaikissa tuloluokissa oikeudenmukainen. Arvioinnin kohteena ovat tulojen ulosmittauksen laskentasäännöt kokonaisuutena ja siten muun muassa suojaosuuden taso. Sosiaaliturvaetuuksien ulosmittausta koskevaa sääntelyä on tarkoitus yksinkertaistaa ja varmistaa, että eri etuuslajeja ei kohdella ulosmittauksessa eri tavalla ilman hyväksyttävää perustetta. Lisäksi hankkeessa selvitetään, olisiko ulosottokaaren muuttaminen muilta osin perusteltua ja onko mahdollisia muita säädösmuutoksia, tarkoituksenmukaista valmistella tulojen ulosmittausta koskevan uudistuksen yhteydessä.

Tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltäminen
KAA 1/2019 vp – EK 44/2020 vp

> Eduskunta edellyttää kansalaisaloitteen pohjalta, että valtioneuvosto ryhtyy mahdollisimman ripeästi toimenpiteisiin tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen säätämiseksi rikoslaissa rangaistavaksi nykyistä selkeämmin ja antaa tarvittavat lakiehdotukset eduskunnan käsiteltäviksi kuluvan vaalikauden aikana.

Asiaa koskevaa hallituksen esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä ja se on lausuntokierroksella 18.4.-23.5.2024. Esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle viikolla 24.

Maksuhäiriötietojen säilytysaikojen lyhentämistä koskeva uudistus
HE 109/2021 vp – EV 34/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa maksuhäiriötietojen säilytysaikojen lyhentämistä koskevan uudistuksen ja mahdollisen positiivista luottotietorekisteriä koskevan uudistuksen keskinäistä toimivuutta ja yhteisvaikutuksia sekä antaa asiasta lakivaliokunnalle selvityksen viimeistään neljän vuoden kuluttua positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotosta.

Positiivista luottotietorekisteriä koskeva laki tuli voimaan 1.8.2022. Positiivinen luottotietorekisteri on otettu käyttöön kuluttajaluottojen osalta 1.4.2024, ja se on tarkoitus ottaa käyttöön luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaansa varten ottamien luottojen osalta keväällä 2026. Uuden rekisterin vaikutuksia sekä sen ja luottotietolain muutosten yhteisvaikutuksia luotonantoon ja velallisiin on mahdollista seurata eduskunnan lausuman mukaisesti sen jälkeen, kun rekisterin käytöstä on ehtinyt kertyä kokemusta.

Avioliittoon pakottamista koskeva lainsäädäntö
HE 172/2021 vp – EV 285/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii avioliittoon pakottamista koskevan rangaistussäänte lyn tarkastelua ja ryhtyy sen perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkeyttämiseksi rikoslaissa.

Työryhmän hallituksen esityksen muotoon laadittu mietintö oli lausuntokierroksella 12.3.–22.4.2024. Oikeusministeriössä on tämän jälkeen jatkettu valmistelua lausuntopalautteen perusteella.

Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta
VNS 13/2022 vp- EK 84/2022 vp

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä ja ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin oikeudenhoidon rahoitusvajeen korjaamiseksi lisäämällä olennaisesti oikeudenhoidon pysyviä määrärahoja selonteossa VNS 13/2022 vp esitettyjen resurssitarpeiden perusteella vaalikaudet ylittävällä, kestävällä ja pitkäjänteisellä tavalla.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi laajapohjaisella kokoonpanolla tehtävän selvityksen lakimieskoulutuksen lisäämistarpeista ja -mahdollisuuksista sekä muunto- ja täydennyskoulutuksen kehittämisestä selonteosta VNS 13/2022 vp ilmenevään oikeudenhoidon henkilöstön koulutus- ja rekrytointihaasteeseen vastaamiseksi. Hankkeesta ja sen etenemisestä tulee antaa lakivaliokunnalle kirjallinen selvitys vuoden 2023 loppuun mennessä. Myös rikosseuraamusalan koulutuksen kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia tulee selvittää samassa yhteydessä tai erikseen.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimiin selonteossa VNS 13/2022 vp esitettyjen lainsäädännöllisten ja muiden toimenpiteiden jatkotyöstämiseksi ja toteuttamiseksi. Toimenpiteiden valmistelua, etenemistä ja vaikuttavuutta tulee seurata aktiivisesti ja tarkoin.

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle syyskuun 2026 loppuun mennessä uuden kokonaisvaltaisen selonteon oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä ja tarvittavista toimenpiteistä selonteossa VNS 13/2022 vp esitetyt toimenpiteet sekä oikeudenhoidon rekrytointi- ja koulutushaasteet huomioiden. Selonteossa tulee arvioida myös oikeusvaltioon liittyviä yleisempiä, periaatteellisempia kysymyksiä sekä oikeuden saatavuuteen liittyviä sisällöllisiä kysymyksiä kuten myös oikeudenhoidon EU:n ja kansainvälisen tason liittymiä.

Selonteossa esitettyihin resurssitarpeisiin on osoitettu lisärahoitus vuosien 2023 ja 2024 kehyspäätöksissä. Lisämäärärahat on myös jaettu oikeushallinnon sektoreille kehyspäätöksissä. Lisämäärärahaa osoitetaan vuodesta 2024 lukien ja pysyvä taso vuodesta 2027 lukien on 75 milj. euroa. Kyseinen summa sisältää hallitusohjelman liite B:n mukaisen 25 milj. euron lisämäärärahan oikeudenhoidon resurssien vahvistamiseen.

Kehyspäätöksessä 2025-2028 (kevät 2024) oikeusministeriön hallinnonalalle kohdennettujen lisäsäästöjen osalta on pyritty löytämään kohdennettuja toimenpiteitä, jotta ns. juustohöylämäisiä säästökohdennuksia voitaisiin mahdollisuuksien mukaan välttää. Lisäsäästöjä sektoreille kohdennettaessa on samalla pidetty tärkeänä sitä, että selonteon lisärahoituksen htv-lisäyksiin osoitettuja lisärahoja voidaan kohdentaa henkilöstömäärän kasvattamiseen.

Rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän uudistamistarpeita koskeva esiselvitys valmistui tammikuun lopussa 2024. Jatkotyö on kytketty osaksi Risen käynnissä olevaa organisaatiouudistushanketta (Rise 3.0)

Lakimieskoulutuksen lisäämistarpeita ja –mahdollisuuksia sekä muunto- ja täydennyskoulutuksen kehittämistä koskeva hanke on käynnissä ja työ on loppusuoralla. Loppuraporttia työstetään parhaillaan.

Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 ja 8 b pykälän muuttaminen
HE 201/2022 vp – EV 240/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että oikeuden saatavuuden parantamiseksi hallitus ryhtyy pikaisesti uusiin lainsäädännöllisiin- ja muihin toimenpiteisiin riita-asian oikeudenkäynneistä aiheutuvien kustannusten ja prosessikynnyksen alentamiseksi sekä selvittää toimia, joilla voidaan tukea riita-asian asianosaisten taloudellisia mahdollisuuksia vastata oikeudenkäynnistä aiheutuvista kustannuksista.

Selvitys kuluttajariitalautakunnan toiminnan kehittämistarpeista on valmistunut huhtikuussa 2024 ja se on parhaillaan lausuntokierroksella. Linkki selvitykseen: http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-999-7

Oikeusministeriö on asettanut huhtikuussa 2024 työryhmän ja seurantaryhmän valmistelemaan uudistusta pienten riita-asioiden menettelyksi. Työryhmän toimikausi päättyy toukokuussa 2025.

Vankien tupakointiin liittyvä lainsäädäntö
HE 272/ 2022 vp – EV 226/2022 vp

> Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin vankien ja tutkintavankien tupakoinnin järjestämiseen ja valvontaan sekä tupakoinnista vieroittautumisen tukitoimiin Rikosseuraamuslaitokselle ja Vankiterveydenhuollon yksikölle kohdennettujen resurssien riittävyyttä ja ryhtyy välittömiin toimiin resurssien lisäämiseksi, jos ne osoittautuvat riittämättömiksi.

Lausumassa tarkoitettu lainsäädäntö on tullut voimaan 4.9.2023. Rikosseuraamuslaitos on hiljattain teettänyt vankiloiden sisätilojen tupakansavumittaukset. Mittausten perusteella tupakansavua oli edelleen vankiloiden sisäilmassa. Rikosseuraamuslaitos selvittää parhaillaan, miten tilannetta voidaan parantaa.

Muiden lausumien osalta oikeusministeriöllä ei ole lisättävää siihen, mitä hallituksen vuosikertomuksessa 2023 on todettu.

Susanna Siitonen, lainsäädäntöjohtaja, oikeusministeriö